

МАЦЮК Микола Миколайович,
курсант 214 навчальної групи
факультету забезпечення державної
безпеки, Київський інститут
Національної гвардії України
(*м. Київ, Україна*)

Науковий керівник:

ПОСМІТНА Вікторія Віталіївна,
кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри філології та
військового перекладу, Київський
інститут Національної гвардії
України (*м. Київ, Україна*)

ПРАВОВІ ТА КОМУНІКАТИВНІ ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ ПРЕДСТАВНИКІВ СИЛОВИХ СТРУКТУР ІЗ МЕДІА

Інформаційна напруженість є постійною ознакою сучасного суспільства. В умовах воєнного стану та інформаційної агресії ця проблема є особливо актуальною. Офіційна інформація, що передається або коментується в медіа, може стати інструментом формування довіри до влади або ж засобом деструктивного впливу. Комунікація між державними органами і медіа набуває подвійного значення: вона є гарантією прозорості влади і механізмом посилення безпеки в суспільстві, але одночасно може стати загрозою витоку інформації та необережного, непрофесійного поводження з нею.

Ця проблема вивчається правознавцями, лінгвістами, фахівцями з масової комунікації. Спеціального дослідження потребує комунікація силових структур із медіа в сучасних умовах воєнних дій та інформаційної агресії в Україні за постійного урізноманітнення можливостей медіа.

Мета цього дослідження – виявити і схарактеризувати правові та комунікативні особливості взаємодії представників силових структур із медіа.

Основи такої взаємодії визначають правові акти України Закон «Про медіа» гарантує свободу слова в діяльності журналістів, проте чітко окреслює вимоги щодо нерозголошення службової та державної таємниці [1]. Закон «Про доступ до публічної інформації» передбачає, що будь-яка інформація є відкритою, крім випадків, коли її розголошення завдає шкоди національним інтересам [2]. З одного боку, це забезпечує прозорість влади, з іншого – створює простір для зловживань, коли посадовці використовують обмеження як спосіб уникнення критики. Такі суперечності свідчать про те, що навіть у законодавстві баланс «відкритість – безпека» має рухомі межі, і це вимагає пояснення та аргументації для суспільства.

Міжнародний досвід пропонує інші акценти. Tromsø Convention закріплює принцип максимальної відкритості: будь-яке обмеження доступу має бути обґрунтованим і пропорційним [3]. У багатьох країнах НАТО та ЄС діють протоколи, що розділяють інформацію за рівнями доступу. Наприклад, у структурі

НАТО чітко визначено, що навіть у кризових умовах базові дані про діяльність інституцій публікуються, аби уникнути чуток. Цей досвід показує: прозорість не суперечить безпеці, якщо вона організована системно. Для України важливо засвоїти, що закритість без пояснень не посилює безпеку, а лише створює інформаційний вакуум. А вакуум обов'язково чимось заповниться.

Комунікативні, мовні особливості також відіграють важливу роль в ефективності взаємодії силових структур і медіа. Відомо, що мова медіа поєднує стандартизованість і експресивність, що робить її вразливою до маніпуляцій [4, с. 15]. Службові повідомлення, які в первинному вигляді є нейтральними, у журналістському дискурсі можуть набути емоційного забарвлення. Використання тактик емоційного впливу або узагальнення здатне перетворити інформацію на зброю масового впливу [5, с. 124]. Це означає, що офіційні структури повинні готувати повідомлення так, щоб мінімізувати можливості перекручування – зрозуміла мова, чітка структура, уникнення двозначностей.

Прикладом ефективної практики є регулярні брифінги Збройних сил України. Навіть у складних умовах війни Генеральний штаб надає щоденні зведення, що містять перевірені факти й не містять оцінних суджень. Такий підхід знижує ризик поширення паніки та забезпечує суспільству відчуття контролю над ситуацією. Саме така модель комунікації – системна, регулярна, структурована – має стати стандартом для всіх державних інституцій.

Закритість у надаванні інформації може мати негативні наслідки. Сьогодні, «у добу постправди», інформаційний вакуум легко заповнюється чутками та фейками [6, с. 257]. Якщо офіційні органи не коментують події, їхню роль перебирають анонімні джерела, обов'язково коментують ворожі медіа. Це підтверджує і практика останніх років: затримка з офіційними поясненнями призводить до масових хвиль дезінформації в соціальних мережах. Тому стратегія замовчування не є нейтральною, вона безпосередньо завдає шкоди інформаційній безпеці держави.

Соціальні комунікації є способом взаємодії суспільних інститутів, вони виконують роль посередника між владою і громадянами [7, с. 4]. Це означає, що навіть обмежена інформація повинна бути комунікована суспільству в зрозумілий спосіб. Непояснене обмеження породжує недовіру. Тому сучасна комунікаційна політика повинна не лише розмежовувати інформацію за рівнем доступу, а й чітко пояснювати логіку цих обмежень.

Взаємодія силових структур із медіа в Україні є складним процесом, що перебуває на перетині демократичної відкритості та вимог національної безпеки. Закони гарантують право громадян на інформацію, але на практиці органи влади часто тяжіють до надмірної закритості, яка породжує недовіру та дезінформацію. Міжнародні стандарти, зокрема Tromsø Convention, показують, що прозорість і безпека можуть співіснувати за умови пропорційності обмежень. Дослідження науковців свідчать, що мовні та стилістичні особливості медіа здатні трансформувати навіть нейтральну інформацію у фактор дестабілізації, тому державні повідомлення мають бути чіткими та зрозумілими. Найкращим

інструментом протидії дезінформації є регулярна офіційна комунікація, яка задовольняє суспільний інтерес і водночас зберігає державні таємниці.

Виважена відкритість, що поєднує правові норми, професійну журналістську етику та стратегічну комунікаційну політику держави, є оптимальною моделлю для України в умовах сучасних викликів.

Список використаних джерел

1. Про медіа : Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. Відомості Верховної Ради України, 2023. №№ 47–50, ст. 120.
2. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 № 2939-VI. Відомості Верховної Ради України. 2011. № 32, ст. 314.
3. Council of Europe. Convention on Access to Official Documents (Tromsø Convention). 2009.
4. Савчук Р. Мова засобів масової інформації : хрестоматія. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника, 2018. 180 с.
5. Посмітна В. В. Комунікативні стратегії та тактики масмедійного дискурсу в аспекті потенційної загрози деструктивного мовного впливу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія*. 2019. № 39. С. 123–126.
6. Квіт С. Масові комунікації. 2-ге вид., виправл. і доповн. Київ : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2018. 323 с.
7. Горбенко Г. В., Масімова Л. І., Ніколаєнко Л. М. Абетка соціальних комунікацій : довідник. Київ : КНУКіМ, 2015. 200 с.